

Verslag Stedenlink Stockholm 2005

Frontrunners meet

20-23 oktober 2005

Stichting Stedenlink
Keizersgracht 174
Postbus 2960
1000 CW Amsterdam

t: +31 20 5756720

f: +31 20 5756721

e: info@stedenlink.nl

u: www.stedenlink.nl

Inhoudsopgave

WOENSDAG 20 OKTOBER	4
AN INTRODUCTION TO BROADBAND AND ECONOMIC GROWTH	4
BROADBAND IN SWEDEN	4
THE NEW ICT BILL	5
SWEDISH INNOVATION POLICY EN VINNOVA	5
FIBEROPTICVALLEY	5
KISTA SCIENCE CITY	6
KISTA MOBILE SHOWCASE	6
BROADBAND ARENA	6
STING	7
ERICSSON	7
DONDERDAG 21 OKTOBER	7
CITY OF STOCKHOLM	7
E CENTRET VÄLLINGBY	8
STEDENLINK MEETS SSNF	9
VRIJDAG 22 OKTOBER	9
INTERACTIVE INSTITUTE(TII)	9
CARELINK	10
CDH, CENTER FOR DISTANCE SPANNING HEALTHCARE	10
TOT SLOT	10

Stockholm. Overdag een bruisende metropool, 's nachts daalt de rust neer over de stad. Voor de nachtclubs, cafe en restaurants zie je plukjes mensen die de kou trotseren om een sigaret op te steken. Maar wat je aan de buitenkant rustig lijkt, gonst aan de binnenkant van de bedrijvigheid. Zweden en de regio Stockholm prijken al jaren bovenaan allerlei lijsten op het gebied van innovatie, breedband en creatieve industrie. Hoe ziet het Zweedse geheim eruit?

Het thema van de studiereis is dit jaar 'koplopers ontmoeten elkaar'. Zweden scoort al jaren hoog in de ranglijsten rond economie, innovatie, onderwijs en breedband. Kista, net buiten Stockholm, staat internationaal bekend als broedplaats van mobiele technologieën. Grote bekende bedrijven als Ericsson hebben er hun hoofdkantoor, maar ook talloze kleine bedrijfjes maken er naam met nieuwe vindingen. Ons bezoek heeft twee doelen. Kennismaken met de Zweedse projecten en een ontmoeting met de SSNF, de Zweedse tegenhanger van Stedenlink.

Woensdag 20 oktober

We verzamelen ons in het oude centrum van Stockholm, vlak bij het water in het Post Museum, voor de eerste serie presentaties.

An introduction to broadband and economic growth

Antioie Wittebol, [TWA](#) van de Nederlandse ambassade, heet ons welkom en maakt ons wegwijs in de facts en figures van Zweden en Stockholm. Zweden telt rond de 9 miljoen inwoners. Stockholm is niet alleen een stad, maar ook een regio waar 1.8 miljoen mensen wonen en werken. De stad Stockholm zelf telt 750.000 inwoners. In Zweden is de regio Stockholm de belangrijkste economische regio. Internationaal staat de regio Stockholm te boek als een van de meest innovatieve regio's, met Munchen op de tweede plek ([OECD](#)).

Broadband in Sweden

Daarna is het woord aan Nils Hertzberg van het Ministry of industry, employment and communication. . Wat is de rol van de overheid in het aanleggen van breedband?

Het politieke doel in Zweden betreffende breedband verschilt niet veel van Nederland. Zweden wil een effectieve en veilige infrastructuur heeft die beschikbaar hebben voor alle Zweden. Dit wordt grotendeels aan de markt overgelaten. De Zweedse overheid investeert daarnaast van 2000 tot 2006 in totaal 564 miljoen euro in het aanleggen van breedband. Het geld onder meer beschikbaar voor projecten van gemeenten, zolang er geen marktpartijen het project willen uitvoeren en dat het netwerk operator-neutraal is. De gemeente moet daarnaast zelf ook investeren.

In totaal heeft 27 procent van de bevolking de beschikking over breedband (minimaal 2 Mb/s) (Bron: Swedish National Post- and telecom agency report Broad band in Sweden, [www.pts.se](#)). In absolute getallen zijn dan 1,8 miljoen huishoudens die een breedbandverbinding (kunnen) afnemen. Ongeveer 140.000 daarvan hebben beschikking over een glasvezelverbinding. In totaal lag er begin 2005 bijna 140.000 kilometer glasvezel in de grond. Nils concludeert dat de inbreng van de overheid vooral van belang is voor dunbevolkte gebieden. De lokale betrokkenheid van de gemeenten is erg belangrijk bij het uitrollen.

The New ICT Bill

Maria Hall (Administrative Manager, Government IT Policy Strategy Group, Ministry of Industry, Employment and Communications) bespreekt de The New ICT Bill.

De IT Policy Strategy Group is een adviesorgaan van de Zweedse regering waarin verschillende sleutelspelers uit het veld zitting in hebben. Het adviesorgaan heeft als doel de duurzame groei en uitvoering van Zweden's IT agenda te realiseren. De IT Policy Strategy Group valt onder de verantwoordelijkheid van minister Ulrica Messing, Minister voor Communicatie en Regionaal Beleid op het ministerie van Industrie, Werkgelegenheid en Communicatie en heeft een mandaat tot en met 1 november 2006.

Ze vertelt dat de blik in Zweden niet zozeer is verschoven van infrastructuur naar diensten maar dat de blik breder is geworden en nu ook diensten omvat. Een belangrijk punt is dat het garanderen van open netwerken belangrijk is. Als je geen dark fiber tegen een goede prijs in de markt kan kopen is het ook prima om het zelf aan te gaan leggen.

Swedish Innovation Policy en Vinnova

Jonas Wallberg (Hoofd ICT Department) is gevraagd om ons iets te vertellen over Vinnova, het Zweedse bureau dat innovatie stimuleert. Vinnova doet denken aan de rol die het Innovatieplatform in Nederland vervult alleen dan op een praktische manier ingevuld. Jonas legt keurig uit waar het over gaat, hoe Vinnova werkt, maar echt spannend wordt het niet.

Vinnova is in 2001 opgericht als strategisch orgaan voor het verdelen en coördineren van onderzoeksgelden en onderzoek in Zweden. Het jaarbudget bedraagt 1.1 miljard SEK (0,1 miljard Euro) en dit wordt verdubbeld via slimme samenwerkingsverbanden met andere verschaffers van onderzoeksgelden, bedrijfsleven en niet-gouvernementele organisaties. Sleutelwoorden bij Vinnova zijn duurzame groei, *problem-oriented* onderzoek, innovatie systemen en Triple Helix (samenwerking tussen onderzoek, industrie en politieke/publieke sectoren). VINNOVA heeft op nationaal, regionaal en sectoraal niveau innovatiesystemen opgezet. Op nationaal niveau zijn bijvoorbeeld VINN excellence centra opgezet, industriële onderzoeksinstituten en incubators. Op regionaal niveau lopen twee projecten, VINNVAXT (dynamische innovatie) en Visanu (gericht op clusters).

De nieuwe IT nota heeft als gevolg gehad dat het budget meer gekoppeld aan onderzoeksbudget en aan de Lissabon doelstellingen.

Zie www.vinnova.se

Fiber Optic Valley

Olle Person neemt ons mee naar de grootste glasvezelproeftuin van Europa: de Fiber Optic Vally. De Fiber Optic Vally is een ontwikkelingslocatie en testbed voor breedbandtechnieken en – dienstverlening. In een gebied aan de Zweedse kust, met de stad Hudiksvall een paar honderd kilometer boven Stockholm als zwaartepunt, Er zijn meer dan 150 bedrijven actief. De drie focusgebieden van Fiber Optic Valley zijn: fiber to the user, e-services to the home and SMEs en fiber optical industriële toepassingen. De hoofdrolspeler in dit gebied is Acreo Fiber Lab, een onderzoeksorganisatie die grootschalige proeven uitvoert in een real-life omgeving/testbed dat zich uitstrekt van Hudiksvall tot Stockholm (40 gigabits/second).

Fiber Optic Vally was de winnaar van Vinnova's Vinnväxt prijs 2004 voor regionale innovatie. Acreo slaat een brug tussen universiteiten en het bedrijfsleven, bijvoorbeeld met onderzoek naar microoptica. Olle maakt duidelijk dat de meeste winst is te halen bij de installatie van het netwerk, niet zozeer daarna in het gebruik. Het open karakter van Acreo maakt nieuwe businessmodellen mogelijk.

Zie www.fiberopticvalley.com

Tijd om het Postmuseum weer te verlaten. De bus pikt ons op, tijd voor een bezoek aan de Kenniswijk van Stockholm : Kista Science City.

K i s t a   S c i e n c e   C i t y

Kista Science City, ook het de Silicon Valley van het Noorden genoemd, is een uitgestrekt complex waar 120.000 mensen wonen, 65.000 mensen werken en 4.000 studeren. In tien jaar tijd moet het aantal werknemers zijn verdubbeld en het aantal studenten zijn opgelopen tot 12.000. Er zijn zo'n 350 bedrijven gevestigd in Kista, waaronder het hoofdkwartier van Ericsson. Het is een broedplaats van nieuwe wireless diensten, en door de combinatie van onderzoek en bedrijfsleven, een plek waar veel nieuwe innovatieve bedrijffjes het leven zien. De basis voor Kista Science City werd reeds in de jaren '70 gelegd, toen Ericsson, Agfa en IBM zich in Kista vestigden. En sterke gezamenlijke focus vanuit de overheid, bedrijfsleven en academische wereld zorgt voor een duidelijke positionering van Kista als Science City.

We worden ontvangen door Mats Hedenstrom, die ons enthousiast door de geschiedenis van Kista heen praat in de voet van de Science Tower. Daarna kunnen we genieten van een echte Zweeds lunchbuffet met natuurlijk zalm voor de liefhebber of aardappelen met een soort van braadworst Swedish style.

Na de lunch komt Xavier Dab van Appear Networks een presentatie houden. Appear Networks is een van de vele innovatieve bedrijven in Kista. Appear Networks ontwikkelt diensten die gebruikt kunnen worden over draadloze netwerken. Diensten worden op maat aangeboden afhankelijk van de locatie of de gebruiker. Het systeem van Appear Networks, ACE, kan het verschil maken tussen een dokter en een bijvoorbeeld een operator bij de NS en de dienstverlening daar automatisch op aanpassen.

Zie www.kista.com

K i s t a   M o b i l e   S h o w c a s e

Al deze nieuwe technologie vraagt erom om uitgeprobeerd te worden. Thomas Bennich nodigt ons uit om rond te lopen op de Kista Mobile Showcase. We krijgen een pda in ons hand gedrukt waarna we worden losgelaten in het winkelcentrum. Het blijkt moeilijk tegelijkertijd te lopen en op je scherm te kijken. De diensten werken volgens een zogenaamde 'push-technologie'. Je loopt ergens langs een zender en je krijgt automatisch op je scherm een boodschap, of een dienst die je kunt gebruiken. Zo krijg je bij de ingang van de metro een interactieve metrokaart te zien waarbij je kunt klikken op twee stations om de optimale route te laten zien. Indrukwekkend!

Zie www.kistamobileshowcase.se

B r o a d b a n d   A r e n a

Terug naar de toren, waar we meer horen over de Broadband Arena. Per Olof Sjöberg geeft eerst een korte algemene introductie over

breedbanddiensten. Hij laat een interessante matrix zien waarbij 155 diensten zijn uitgezet tegen 66 netwerken. Maar 2 % van de vakjes zijn gevuld, dat betekent dat er een gigantische onderbenutting is van de mogelijkheden van de netwerken. Een analyse van 155 diensten aanbieders laat zien dat 47 % internettoegang biedt, 15 % elearning, 15 % IT-dienstverlening (netwerkbeheer), 14% zorgdiensten, 11% video en nog een tiental kleinere toepassingen. Een paar diensten zoals backup over breedband, streaming kunst, online muziekles en elkaar in de ogen kunnen kijken met oogcontact passeren de revue. De ontwikkelingen gaan echter niet vanzelf, en lopen zelfs vertraging op. De focus ligt teveel op technische oplossingen, de verschillende netwerken kennen ook allemaal een andere technische oplossingen op commercieel en organisatie. De Broadband Arena biedt kleine en middelgrote bedrijven de kans om hun diensten uit te proberen.

Zie www.bredbandsarenan.se

Sting

Een andere insteek biedt Gösta Sjöholm. Zijn verhaal gaat over Stockholm Innovation & Growth (STING), die ondersteuning bieden aan technologie startups in Stockholm. Per jaar krijgen 12 startups ondersteuning in de vorm van advies, coaching en netwerk. De toelatingseisen zijn dat het nieuwe product op technologische innovatie geschoeid moet zijn, een duidelijk probleem voor de gebruiker moet oplossen en er een grote en liefst internationale markt moet zijn. Daarnaast is pre-seed geld beschikbaar voor startups, zo'n 22 miljoen SEK (2 miljoen euro) .

Zie www.stingcapital.com en www.stockholminnovation.com

Ericsson

Na een kort bezoekje aan het dak en een fantastisch uitzicht over de Kista en in de verte de stad Stockholm is het tijd voor het laatste bezoek van de dag, Ericsson. Suzanne Gibras houdt een wat plichtmatige presentatie over de Ericsson Group, en de activiteiten in Nederland. Na de pauze, waarin we nog even rond kunnen rijden op een Segway, krijgen we een demonstratie van een nieuwe Ericsson dienst die het maximale uit je 3G telefoon haalt. Het geheel wordt gedemonstreerd op een Motorola A1000 om te laten zien dat de software telefoonafhankelijk is. Je kunt zien wie van je vrienden online is, werken met GPS-gegevens en mediabestanden supersnel uitwisselen.

Na een volle dag is het 's avonds heerlijk onderuit zakken in Berns, waarschijnlijk het mooiste restaurant van Stockholm. Tijdens het eten bespreken we de dag en daar komt uit dat de innovatie momenteel niet bij grote bedrijven als Ericsson vandaan komt, maar juist bij de kleine startups die in Kista een bestaan opbouwen.

Donderdag 21 oktober

Om half acht gaat de wekker want om half negen vertrekken we naar de buitenwijk Vällingby. Vällingby is een nieuwbouwproject aan de rand van Stockholm waar veel nieuwe diensten worden geïmplementeerd. Maar eerst geeft Gunnar Söderholm tekst en uitleg over de ICT activiteiten van de gemeente Stockholm.

City of stockholm

De gemeente zet niet alleen op IT-meeting points en IT-infrastructuur maar ook op het tegengaan van vervuiling. Meer dan 100.000 studenten en leerlingen, 50.000 werknemers bij de gemeenten en 700 verschillende kantoren gebruik

maken van het stedenlink glasvezelnetwerk. Stokab heeft daarnaast plannen om een draadloos netwerk neer uit te rollen in samenwerking met de gemeente. Breedband biedt voor veel sectoren een nieuwe manier van werken. Zo kent het Tensta gymnasium geen computerlokalen meer, elke leerling heeft de beschikking over een computer. Leerlingen uit Stockholm geven wiskunde les aan leerlingen in Santiago, die op hun beurt de Zweedse studenten weer Spaans leren. Daarnaast wil de gemeente ook af van het vergaderen met papier en net zoals Riga geheel papierloos vergaderen. Ook in het onderwijs zit de stad niet stil. Je kan als ouder inloggen bij de school van je kind en zien wat de resultaten van je nageslacht is. En de gemeente werkt ook samen met Telia, waarbij je voor 100 euro per maand altijd online bent via UMTS. Dat lijkt veel, maar als je 2 uur per maand extra kunt werken omdat je online kunt heb je het er al uit.

Zie ook www.stokab.se

E c e n t r e t V ä l l i n g b y

Het Vällingby project is een samenwerkingsverband van een aantal grote woningbouwcoöperaties en de gemeente Stockholm met als doel het gebruik van breedbanddiensten, e-services en e-commerce te versterken. In Vällingby zijn momenteel 5000 woningen en bedrijfsruimten van een glasvezelvoorziening voorzien via een open netwerk. Slechts 20% hiervan neemt nu een breedbandverbinding af. Het Vällingby Project heeft de uitdaging geformuleerd een 100% penetratiegraad te realiseren. Uiteindelijk moeten dit in 2009 leiden tot 100.000 aansluitingen. Hierbij gaat men uit van een multichannel aanpak, waarbij de pc en de tv worden vervangen door één hdtv scherm dat toegang geeft tot internet, digitale tv programma's, regionale content en e-services, en diensten van de woningbouwvereniging. Het eCentret in Vällingby, van waaruit het project wordt uitgevoerd, herbergt verder een showroom, een customer support center en trainingsfaciliteit. Het project heeft nadrukkelijk een regionale focus, maar streeft naar samenwerking met andere regio's en grenzeloze diensten die elders makkelijk kunnen worden geïmplementeerd. Partners zijn o.a. de gemeente Stockholm, Svesnka Bostäder, Stokab, Telia, Tiscali, UPC en Samsung.

In 2008 gaat het analoge signaal van de kabel en staat het netwerk klaar om de nieuwe diensten te verspreiden. Lars Forsströmm directeur van E-centret, demonstreert de dienst op een groot televisiescherm. Het begint allemaal met TV. Je kunt meerdere kanalen zien, maar ook films on demand opvragen. Daarnaast zijn er modules gemaakt om online te shoppen bij de winkels in je buurt, het reserveren van gemeenschappelijke voorzieningen, zorggegevens opvragen met behulp van je ID-kaart etc. De huiseigenaren worden gevraagd om te betalen voor de hardware, in dit geval de TV. Als je het scherm massaal produceerd zakken de kosten naar 300 euro per scherm. De service is ook open, zodat straks andere aanbieders hun diensten kunnen aanbieden over het E-centret netwerk.

www.ecentret.se

In de bus terug ontstaat een discussie over de toegevoegde waarde van het totaalconcept van Ecentret. Sommige vinden de interface compleet uit de tijd en denken dat de jeugd juist gewend is met verschillende look en feels te werken. Anderen vinden juist dat de dienst een duidelijke meerwaarde heeft en vragen zich af of een paar steden niet gezamenlijk deze dienst moeten gaan inkopen.

Stedenlink meets SSNF

. 's Middags is het tijd voor een ontmoeting met de Zweedse Stedenlijke Netwerk vereniging, oftewel de SSNF.

SSNF is in 1998 opgericht en heeft inmiddels 300 leden, waaronder ongeveer 150 gemeenten met open netwerken. Het is een handelsorganisatie voor eigenaren van competitie neutrale en open communicatie netwerken, alsmede operators, toeleveranciers en andere partijen die actief bijdragen aan de ontwikkeling van een toekomstvaste infrastructuur. Door beide partijen als lid te hebben, worden vraag en aanbod al in een vroeg stadium op elkaar afgestemd. SSNF zet zich in voor de belangen van de open netwerkbeheerders (veelal steden of publiek/private organisaties) en draagt bij aan standaardisering en documentatie. De organisatie werkt samen met het Ministerie van Industrie, Werkgelegenheid en Communicatie. Andere belangrijke partners zijn de Zweedse Post, de Zweedse organisatie van Lokale Autoriteiten en federatie van County Councils en verschillende nationale media bedrijven.

De middag is opgezet als ontmoeting tussen de SSNF en Stedenlink. Een kleine 20 Zweden zijn aan komen schuiven. Eerst worden er wat algemene verhalen verteld over de SSNF en Stedenlink, daarna gaan we uiteen in drie workshops om concreet met de Zweden van gedachten te wisselen over projecten.

De conclusie van de middag is dat het zeer zinvol is om krachten te bundelen, vooral rondom de Europese Lobby. Stedenlink voorzitter Wilbert Stolte en SSNF voorzitter Lars Hedberg beloven elkaar weer te zien om een samenwerkingsverband te ondertekenen.

Zie www.ssnf.se

Vrijdag 22 oktober

Interactive Institute (TII)

Het Interactive Institute is een experimenteel IT onderzoeksinstituut waar kunst, design en technologie samenkomen, een van de negen Zweedse strategische onderzoeksinstituten. Het instituut kent verschillende onderzoeksgroepen, studio's genaamd, waar mensen van diverse disciplines, culturele achtergronden, leeftijden en opleidingsniveau in samenwerken. Eindproducten variëren van innovatieve ideeën, prototypes en kunstinstallaties tot spellen, democratische tools en ondersteuning van mensen met een handicap. Het Interactive Institute richt zich op alle aspecten van de samenleving: industrie, onderwijs, politiek en het gewone dagelijkse leven, regionaal en internationaal. Onlangs is uit het instituut Innovation Impact voortgekomen, een organisatie die zich met name richt op lokale overheden en hen helpt resultaten uit onderzoek te vertalen naar hun eigen beleidsterreinen.

Kenneth Olausson, Founding director of Interactive Institute, maakt ons wegwijs in alles wat TII onderneemt. Volgens Olausson draait alles tegenwoordig om ervaring. Hij noemt het voorbeeld van het Ice Hotel in het Noordelijkste puntje van Zweden waar zelfs Mexicanen naar toe vliegen om te slapen in de kou. Een van de belangrijkste pijlers van een goede ervaring is goed design. Nokia was in de jaren negentig zo succesvol omdat de telefoons spannend en mooi ontworpen waren. Dit bracht Olausson ertoe om het Interactive Institute op te richten. Het doel is om mensen met met een totaal verschillende achtergrond samen te laten werken. En passant maakt hij van de Triple Helix een Quad Helix waar cultuur, academia, politiek en het bedrijfsleven in samenwerken.

Daarna laat Olausson tal van projecten zien die uit de multidisciplinaire werkgroepen zijn voortgekomen.

Brainball

Brainball is een spel waarbij je een bal kunt laten bewegen met je hersenactiviteit. De bal reageert op de algemene arousal toestand van het brein. Maar om het spannend te maken, om te winnen moet je juist meer ontspannen dan de ander! De Brainball is gekocht door verschillende ziekenhuizen en bedrijven die hun werknemers willen laten ontspannen. Het spel wordt ook gebruikt voor mensen met het Syndroom van Down, om ze te laten voelen hoe een ontspannen toestand nu eigenlijk voelt. Er is nu patent op de software.

Ragunda paviljoen.

Een klein dorpje in de bossen van Zweden had een weg waarvoor ze een naam nodig hadden. Iemand uit de gemeente opperde de naam van een oude koning van Thailand. Thaise studenten in Stockholm ontdekten op een gegeven moment de weg op een kaart en besloten er heen te gaan (de oude koning was zeer populair). Al gauw volgden er meer Thais totdat er nu ongeveer 40.000 bezoekers per jaar komen kijken naar een stuk weg. De Thaise overheid kreeg daar lucht van en schonk het dorp een paviljoen die een exacte kopie is van een paviljoen dat binnen de muren van het Great Palace in Bangkok staat. Het team van TII zorgde voor een Virtual Reality component aan het geheel. Als je in Zweden het paviljoen binnenkomt hoor je dezelfde geluiden als in Bangkok en je kunt via spiegels praten met wie op dat moment aanwezig is in Bangkok. Olausson sluit na een reeks van interessante projecten af met de slogan van het instituut: Beyond reason!

C a r e l i n k

Carelink is in 2000 opgezet om in heel Zweden het gebruik van IT in de gezondheidszorg verder te ontwikkelen. Carelink is de coördinerende partner die probeert de samenwerking op landelijk niveau, bijvoorbeeld tussen de verschillende onafhankelijke "counties", te bewerkstelligen. Zowel counties, regio's, gemeenten als private organisaties kunnen lid worden van Carelink.

Carelink werkt met ondersteunende diensten als SJUNET (een nationaal breedband netwerk) en veiligheid van informatie. Een belangrijke taak is het geven van informatie en het bekend maken van "best practises" en praktijkvoorbeelden.

Carelink wordt gefinancierd uit bijdragen van leden, service kosten, fondsen en door de overheid.

C D H , C e n t e r f o r D i s t a n c e S p a n n i n g H e a l t h c a r e

Het CDH is verbonden aan de Luleå University of Technology en richt zich op toegepaste R&D projecten, het ontwikkelen van bedrijven/spin offs en internationale excellentie in het veld van "distance-spanning" gezondheidszorg. CDH richt zich met name op het noordelijke deel van Zweden waar weinig mensen wonen en waar minder medische voorzieningen zijn. Hun technologieën helpen mensen die medische zorg nodig hebben bijvoorbeeld om langer thuis te kunnen blijven wonen. Mensen kunnen met behulp van deze technieken op afstand gemonitord worden door artsen en deskundigen.

T o t s l o t

Het woord dat bij iedereen op de lippen was gebrand was het Triple Helix model. Het model werpt zijn sporen af in Zweden, de combinatie tussen bedrijfsleven,

onderzoek en overheid is succesvoller dan menigeeen denkt. Hoewel erg voor de hand liggend heeft het inzichtelijk maken van de verbanden ertussen een duidelijke meerwaard. Verder hebben we vastgesteld dat Nederland en Zweden elkaars gelijke zijn op veel gebieden. Veel projecten hebben we ook in Nederland of zijn in ontwikkeling. De Zweden lijken veel op de Nederlanders in hun directe, resultaatgerichte aanpak. Zweden kent net zoals Nederland een sterke overlegcultuur met een streven naar consensus. Kortom, we kunnen veel van elkaar blijven leren!

